

ÇAĞDAŞ SANAT EĞİTİMİNDE 2000'e DOĞRU

Doç.Dr. İbrahim BOZKUŞ
Dokuz Eylül Üniversitesi
Buca Eğitim Fakültesi
Resim Anasanat Dalı Bşk.

ÖZET

Gelişmiş batı ülkeleri, sanat eğitiminin toplum dinamizmini harekete geçirdiği, bilim ve teknolojinin gelişmesinde önemli etken olduğu bilincine ulaşırlarken, ülkemizde halen temellendirilmiş bir eğitim politikasının olmaması nedeniyle sanat eğitimi tutarsız, değişken, kaypak ve güncel kararlarla geçiştirilmeye çalışılmaktadır. Bu aşamada köklü bir eğitim reformu yapılmadığı sürece Türkiye'nin bilim, teknoloji ve sanatta çağını yakalayamayacağı vurgulanmakta ve bazı önerilerde bulunmaktadır.

SUMMARY

While the modern civilized western countries reach the awareness that education of art activates the social dynamism, the education of art in our country has been evaded by inconsistent, unstable, elusive and momentary decisions due to the lack of a based educational policy. In this regard, it has been emphasized that Turkey will not be able to keep up with the age in art and science unless a radical reform in education is made.

Evrenin oluşum gizlerine ulaşabilmek için bilimadamlarının 'Kuantum Mekaniği' ile uğraştığı bilgi toplumu çağını yaşamaktayız. Bu noktaya gelinirken sanatın bilim ve teknolojiye katkısının ne denli önemli olduğu yadsınamaz.

14. yüzyılda Rönesansla (yenidan doğuş) başlayan aydınlanma çağında bilim adamlarına öncülük eden Leonardo da Vinci'nin (1452-1519) sanatçı oluşunun yanında matematik, anatomi ve astronomi bilimlerindeki araştırmaları, bilim ve teknoloji alanındaki fütürist (gelecekçi) fikirleri ve buluşları, onun, çağından yüzyıllarca ileri olan imgelem gücünü ortaya koymaktadır. Leonardo'nun yaratıcı kişiliğinden kaynaklanan ileriye yönelik görüş düşünce ve hedefleri 18. yüzyıl Sanayi Devrimi'nin (1760-1840) gerçekleşmesinde önemli etkenlerden biri olmuştur.

Bir anlamda çağının tarihini yazan ve yansıtan sanat, bireyin yalnız etik (ahlaksal), erdem ve haz duyumlarını yücelten ünsel bir idea değil, bir felsefe, bir kimlik arayışıdır Aynı zamanda yeniyi, güzeli, ideali ve evrenseli yakalama heyecanıdır. Yine insan olmanın onur ve bilincinin en önemli göstergelerinden biri

olan 'ÖZGÜRLÜK' de kaynağını sanattan alır. İnsanlığın yeni değerlerine açılan en önemli kapılardan biri olan sanat, imgelemci düşünmeyle bireyin yaşantularının sınırlarını genişletir ve zenginleştirir.

Kalkınmış ulusların gelişmişlik düzeylerinde sanatçı bireylerin etken olduğu, onların toplumları çağın ötesine yönelttikleri bir gerçektir. Bu nedenle araştıran, sorgulayan, yorumlayan, yenilikçi ve diyalektik düşünmeye açık, üretken ve herşeyden önemlisi 'YARATICI' niteliklerle yüklü 'İNSAN' ın eğitilmesi için tüm uluslar yarış içindedirler.

Bu yarışta amaç; çağı ile hesaplaşan, onu sorgulayan, evrensel boyutlardaki sosyal, siyasal, ekonomik, teknolojik ve kültürel etkileşimlerde bireyin 'BEN' ini gerçekleştirme sürecidir. Çağın dördüncü boyutu olan 'ZAMAN' kavramına egemen olmaktır.

"Yaygın biçimde sanıldığı gibi Sanat Eğitimi yalnızca yeteneklilerin eğitimi için bir 'Lüks' değil, herkes için gerekli olan bir kişilik eğitimidir. Burada sanat eğitiminden amaçlanan sanatçı yetiştirmeye yönelik eğitim değil, bireyin sanat yoluyla eğitimi, yani bireyin estetik eğitimidir. Başka bir deyişle insanın yaratıcı güçlerini ortaya çıkarmasına yardımcı olacak koşulları hazırlayan ve bireyin kişilik kazanmasını sağlayan bir etkinliktir."⁽¹⁾ Gerçekten sıkıntımız yalnız sanat eğitimi değil; tüm eğitim sistemin çarpıklığı nedeniyle bu eğitiminde önemli boyutlarda eksikliğidir.

Yüzyılımızın başında bilim ve teknoloji, toplumsal yaşam standartlarında önemli değişimleri getirirken, "Sanat Eğitimi" konusundaki yeniliklerin Uluslararası boyutta yaygınlaşması ile 1900 Paris, 1904 Berlin, 1908 Londra ve 1912 Dresden Kongreleri ile sanat eğitimi ve sorunları yeniden gündeme getirilip Reform Programları uygulanmaya konulmuştur. Uygur ülkeler, yeni eğitim sistemleri geliştirmeye devam ederlerken biz ulus olarak geçmişin kuralcı eğitim sistemlerinden kurtulma ve yenilenme çabalarına girme şansını yakalayamadık.

Yanlış kültür ve sanat politikalarıyla yarım yüzyıla yakın bir zaman dilimi ilk ve ortaöğretimde toplum kalkınmasını hızlandıracağı savıyla Fen ve Edebiyat alanlarına, son yıllarda bunlara Din ve Ahlak Kültürü de eklenecek yoğun öncelik (seçimlik) tanınmıştır. Eğitim ve öğretim bilinçli olarak yürüngesinden saptırılmış, bilim, yaşamdan soyutlanıp, laboratuvar, gözlem, sanat ve teknoloji eğitim kurumlarından uzak tutulmaya çalışılmıştır. Liselerdeki Fen Programları, Modern-Klasik denilerek amaçlı olarak yanlış bir felsefeyle yorumlanıp, araştırma-geliştirme kapıları kapatılmış, ezberci, tekdüze ve edilgenlik aşıl原因 bir sistemin uygulanmasına öncelik verilmiştir. Aynı içeriksiz sistem, diğer alanlarda da sergilenip modası geçmiş nostaljik molla türü bir anlayış ile, sözde kültür ve sanat, ahlak ve terbiye adı altında yozlaştırılıp KAÇMA-KARIŞMA-ÇALIŞMA öğretilmesine işlerlik kazandırılmıştır. Bu nedenledir ki; Sanat Kültürü tam anlamıyla oluşmamış, bu alanda kimlik arayışı içerisinde olan bir toplumda resim ve müzik derslerinin liselerde seçmeli statüye alınmış olması ile de sanatsal dinamizmin potansiyel kaynağı kurutulmaya çalışılmıştır. Müzik yoz arabesk kültürüne terkedilip, toplum, fanatik Arap-İslam mistisizmi ve Türk-İslam senteziyle yoğrulurken batı kültür ve sanatına düşmanlık ve dışlama ortamları yaratmaya özen gösterilmiştir. Kısacası yeni insan tipi gözü pek bir dünyalı, olarak ortaya çıkıp; "neyi bilmediğini bilmeyen" ve gerçek

1) Gençaydın, Zafer Doç.Dr. Resim-İş Öğretimi ve Sorunları, TED Yayınları, Ankara-1990 s.44

aydınları küçümseyen; "ÇAĞDAŞ KABADAYI" megaloman örnekleri olarak her yerde köşe başlarını tutmuştur.

Yaratıcılığın göstergelerinden biri de buluş ve patentlerdir. Patent yasası 1879 yılında II. Abdülhamit döneminde çıkarılmış, bu güne değin yaklaşık 23.000 patent tescili yapılmıştır. Bunlardan yaklaşık 20.000'i yabancı uyruklulara aittir. Yani 110 yılı aşkın bir sürede bu ülkenin insanları yalnız ve yalnız 3.000 patent kaydetmişlerdir. Amerikan Patent Bürosu'nun 1987 verilerine göre Amerika'da yılda ortalama 40.288, Almanya'da 5.687, İsviçre'de 1.274 ve Türkiye'de 2 patent kaydı yapıldığı saptanmıştır. Bu sonuçlar genel eğitim ve sanat eğitimi eksikliğinin bilim ve teknolojiye yansımalarının bir göstergesidir.

Cumhuriyet Tarihimizde, ülkemizin eğitim yazgısı çoğunlukla eğitimci olmayan üst düzey yöneticilerle karartılmıştır. Bu kadrolar, sistemi daha da karmaşık hale getirerek yanlış politikalarıyla kendi içinde çöktürmüşlerdir.

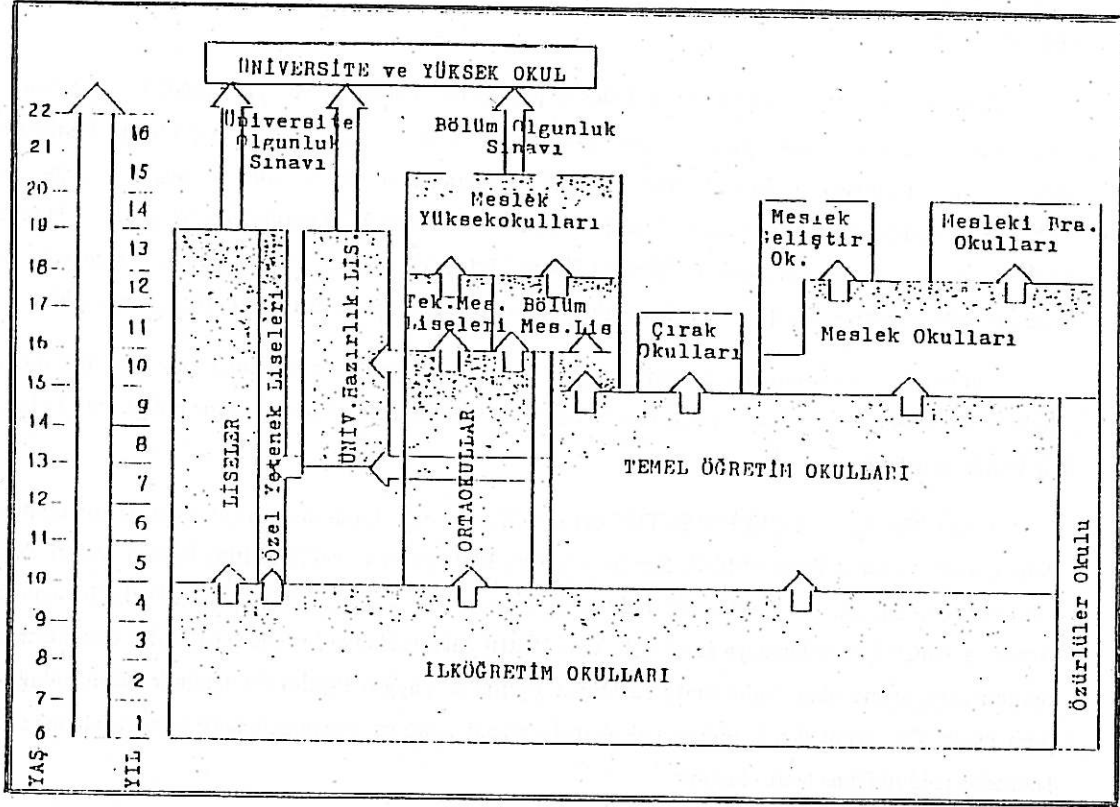
Hegel "GELİŞMEK ÇELİŞMEKTİR" der ünlü 'Estetik'inde. Oysa bizdeki çelişkiler de çok ilginçtir. 1946 yılında İstanbul Resim-Müzik Semineri açılır, 1949 yılında Milli Eğitim Bakanı Vekili Reşat Şemsettin Sirer tarafından kapatılır. 1951 yılında ikinci kez, 1962'de de üçüncü kez açılır. Neden bir açılır bir kapanır, anlamak için zorlanmaya gerek yok. Yine 1940'lı yıllarda Halkevleri'nde çeşitli sanat etkinliklerinin toplumda uygulama alanı bulmasıyla da Örgün Eğitim'in Yaygın Eğitim düzleminde etkin olduğunu görmekteyiz. Çok geçmeden de politik nedenlerle bu önemli kaulımcı gelişmenin önce sulandırıldığına sonra da ortadan kaldırıldığına tanık oluyoruz.

Osman Hamdi'nin 1883'te coşkuyla ve sanat sevgisiyle büyük uğraşlar vererek açtığı (Sanayi-i Nefise) Güzel Sanatlar Akademisi 100 yıl sonra kapatarak, tarihsel deneyimler ve oturmuş geleneklerini bir yana bırakınız sanata ihanet edilmiştir. Türk Eğitim Tarihi ne yazık ki bu ve buna benzer oluşumlarla doludur. Geçmişten günümüze uzanan çizgide hep kendimize benzerlik özelliklerimizi taşıyıp, yeni bir şey yaparken diğer birşeyi yok edilmesinin gereğine inanıyoruz.

Diğer yandan Eğitim ve Öğretim sisteminin çarpıklığı nedeniyle ülkemizde öğrenci; başarılı olabilme değil; Üniversite'ye girme kaygısı içindedir. Bu kaygı, sisteme uyma zorunluluğunu getirmekte, dolayısıyla öğrenci "Öğrenimi sürece kendisine etken olmaya, yani konusunu irdeleme, sorgulama ve öğretmeniyle tartışma, diyaloga girme olanağı tanınmayan öğrenci... Belki yığınla bilgi edinecek ve bu bilgileri başkalarına aktarabilecek ama düşünsel edilgenliği nedeniyle kendisi bilgi üretmeyecektir. 'Yapıcı' ve 'yaratıcı' olamayacaktır... Eleştirel düşünceyle yetiştirilmeyen öğrenciyi bağınazlıktan, dogmatik düşünceden korumak da çok zor olacaktır (2).

Alman Eğitim Sistemi'ni incelediğimizde İlköğretimin 4. sınıfında Zeka ve Yetenek araştırmalarıyla öğrencilerin meslek, sanat ve bilimsel alanlara yöneltilmeye başlandığını görürüz. (Şema 1) Dolayısıyla Üniversite kapıları bizdeki gibi kalabalık değildir. Yığın eğitimine kapalı olan Batı Üniversiteleri öğrencilerini seçmekte özgür oldukları gibi, öğrenciler de hangi alanda başarılı olacaklarını bilmektedirler.

2) Sayın, Şara Prof.Dr. Çağdaş Eğitim, Cem Yayınevi, İstanbul-1990, s.33

Alman Eğitim Sistemi

Şema-1

Özellikle 1973 yılından bu yana uygulanmakta olan Merkezi Sistemle ÖSYS ile Üniversitelere öğrenci alımı, şirin gözükme için toplumun aldatılmasından başka bir şey değildir. Eğitimden sorumlu yöneticilerin çözümü kolaylıkta aramaları, kendi toplumuna ve hatta üniversitelerdeki eğitim kadrolarına güven duymadığı ve onların öğrenci seçimlerine inanmadığı sürece, toplumun karanlığa itilmesi durdurulamayacaktır.

Çevresinde olup biteni sağlıklı algılayıp, çağını kavrayarak gelişim sürecine giren insan estetik değerlerle olgunlaşır, bilinçli ve çağdaş eğitimle benliğine ulaşır. Dolayısıyla temel eğitim ilkelerinin toplumsal yaşamla bütünleştirilip, sağduyu ile planlanması gerekir.

Bu bağlamda tüm orta eğitim kurumlarında;

1. Reformist anlayışla programlar öğrenci merkezli (araştıran öğretici yerine araştıran öğrenci odaklı) olmalıdır.
2. Eğitim teknolojilerinin kullanım olanakları sağlanmalıdır.
3. Eğitimde Rehberlik Hizmetleri geliştirilmelidir.

4. Yönetim ve altyapı hizmetleri reorganize edilmelidir.
5. Yoğun Sanat Eğitimi programlanmalıdır.
6. Sanat Tarihi ve Felsefe ağırlıklı zorunlu dersler kapsamına alınmalıdır.
7. Lise ve dengi okulları kolay diploma verilen kurumlar olmaktan çıkarılmalıdır, Böylece üniversite önlerindeki yığılma önlenecek ve 'ÖSYS' ye gerek kalmayacaktır.
8. Geçici önlem olarak (ÖSYS sistemi kaldırılıncaya kadar) ÖSYS sınavlarında sanat ilgili alanlarında öğrenciyi motive edecek, araştırmaya ve bilgilenmeye yöneltecek sorulara yer verilmelidir.

Bugün; Eğitim Fakülteler'inde uygulanmakta olan Programların çağdaş olduğunu savunmak fazlaca iyimserlik olur kanısındayım. YÖK'ün 1983 yılında dikte ettirdiği kalıp programlar yerine; esnek, kolayca değiştirilebilen, özellikle de çoktan seçmeli Programlar uygulanmalıdır. Temel Sanat Eğitimi, bu programların omurgasını oluşturmalıdır. Bu dersle öğrencilerin sanatla tanıştırılması, sanatlardaki temel kavram ve ilkelerin tartışılması ve uygulanması, sıradanlık dışına çıkıp farklı arayışlara sürüklenmesi, SANAT + SEZGİ + TEKNİK ilişkilerinin araştırılması ve yöntemler geliştirilmesi doğrultusunda bilgi ve beceri kazandırılmalıdır.

Sanat Eğitimi Veren Fakülte ve Yüksekokullara Giriş sınavlarında:

1. Zeka ve Kavrama Testleri: Dünyada yaygın olarak kullanılan bu Metod 1962 yılından başlayarak bir süre Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Bölümünde denenmiş, oldukça başarılı sonuçlar alınmıştır. Bu testle zeka, biçimsel algılama ve kavrama-karşıtlık, benzerlik ve neden-sonuç ilişkilerini kurma gibi yeteneklerin belirlenmesi olasıdır.

2. Hafıza ve İmgelem Gücü Sınavı: Adayın geçmiş yaşantılarıyla edimleri arasında bağlantılar kurarak kendi ideasını nesnelleştirip sunma yeteneğinin kanıtlanmasıdır. (Textten resim yaparmak gibi)

3. Görsel Algılama ve Beceri Sınavı: Var olanların doğru kavranması, Düşünme ve Eylem arasındaki ilişkilerle yanılsama (İllüzyon) yeteneğinin belirlenmesi. (Canlı modelden çizim gibi)

4. Mülakat ve Dosya İncelemesi:

5. Deneme Sömestrisi Yaptırmak: Adayların bir sömestrinden az olmamak kaydıyla deneme çalışmalarına başlaması ve sonunda o alanla ilgili sanatsal Etkinlikleri ortaya koymaları sağlanmalıdır. Sonuç başarılı ise Alan Öğretim Elemanlarının çoğunluk onayları ile ve Deneme Sömestrisi geçerli olmak koşuluyla adayın Eğitim Kurumuna kesin kaydı yapılmalıdır.

Türk Milli Eğitiminde çağdaş anlayışla reformlar ivedi olarak yapılmazsa 2.000'li yıllarda sorunlar, çığ gibi büyüyecek ve değişimlerin yapılması daha da güçleşecektir.